

θλίψεως, καὶ ἔταξε πρὸς τὸν Κύριον καὶ τὴν Παναγίαν Δέσποιναν, ὅτι, ἐὰν διαρῶν τὸν κίνδυνον ὁ Ἰωάννης, νὰ ἔλθῃ νῆστις ἐδῶ, καὶ νὰ προσευχηθῇ, καὶ χαριστήριον παρὰ κλησὶν ἐκτελοῦσα. Καὶ τῷ ὄντι, ἡ Παναγία εἰσέκουσε τὴν δέσιν της, καὶ πρὸ δέκα ἡμερῶν ἐλάβομεν τὴν εἰδήσιν ὅτι ὁ ἀδελφός μου ἐτώθη, καὶ ἐξῆλθε τοῦ νοσοκομείου σῶος καὶ ὑγιής, καὶ ὅτι μόνον βραδέως προβαίνει ἡ ἀνάρρωσις αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ μήτηρ μου δὲν εἶδε ποτὶς ὑγίαν ἀπότου. Ἐλαβε τὴν πρώτην εἰδήσιν, καὶ τὰς παρελθούσας ἡ μέγας ἡσθάνθη ἀτονίαν μεγάλαιτέραν, ἐργαζομένη ἡμερομίσθιος εἰς τὰ δάση τῆς Κοινοῦτος. Σήμερον ὁμως, μὴ ἔχουσα ἐργασίαν, ἠθέλησε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ τάξιμόν της. Γνωρίζετε, κύριοι, ὅτι ἱκανὸν εἶναι τὸ ἀπὸ Κοσσόνου μέχρι τῆς ἐκκλησίας διάστημα· καὶ ὁμως οὐδὲ στιγμὴν ἠθέλησε ν' ἀναπαυθῇ εἰς τὸ μεταξὺ καὶ ἀπ' οὗ ἐρθίσκαμεν μάλιστα, ἠθέλησε νὰ τελέσωμεν παρρηθὺς τὸ τρίτον μέρος τῆς προσευχῆς καὶ τῆς εὐχαριστηρίου παρὰ κλησεως γονυπετεῖς. Ἐπειτα, καθίσασα κατὰ γῆς, ἐζήτησε νὰ φαίγῃ καὶ ἤρχισε τρώοντι γενομένη μετὰ σφοδρῆς ὀρίξεως. Ἐγὼ δὲ ἔλεγον πρὸς αὐτήν — Πρόσεχε, μήτηρ μου! μὴ σου ἐλάβῃ τὸν στόμαχον! — ὦ! ὅχι Λουίζα μου, ἀπικρίθη, διότι μεγάλην πέναν αἰσθάνομαι. Καὶ μὴ δίδουσα προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους μου, ἐξηκολούθησε τρώγουσα. Ἐν τούτοις ἐγὼ ἀπῆλθον εἰς τὰ περὶ ζητοῦσα πηγὴν ὕδατος καὶ ὅτε ἐπέστρεψα, εὗρηκα αὐτὴν λειποθυμήσαν· ἀμνηχανοῦσα δὲ τί νὰ πράξω, ἤρχισα καὶ ἐρώναζα σφοδρῶς, ἐλπίζουσα ὅτι θέλετε ἀκούσει, κύριοι, καὶ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν μου.

Ἐκ τῆς ἀφελούς ταύτης διηγήσεως ἐκινήθημεν εἰς συμπάθειαν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐσυμπεράναμεν τὴν παρὰ κλησὶν τὴν προσερχομένην ἐκ τῶν βοθησάντων, ὅσας θαυσιλως χορηγεῖ πρὸς πάντας ἡ πίστις τῶν πτωχῶν καὶ τῶν τεθλιμμένων. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἡ καλὴ γραῖα διὰ τῶν περιποιήσεων τῶν γυναικῶν τῆς συνοδίας ἡμῶν ἤρχισε ν' ἀναλαμβάνη τὰς αἰσθήσεις· ἡμεῖς δὲ ἐσκεπτόμεθα περὶ τοῦ τρόπου τῆς μετακομίσεως αὐτῆς εἰς τὰ ἴδια. Ὁ καλὸς ἄνθρωπος, ὁ ὁδηγῆσας ἡμᾶς κατὰ τὴν ὁδοπορίαν ταύτην, εἶχεν ἤδη ἐπιχειρήσει τὴν ἐκκοπὴν δένδρου, καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ κατασκευὴν ἐλκύνθρου, ἐρ' οὗ ἐπιτεθεῖσα εὐχερῶς ἤθελε κατελκευθῇ ἐπὶ τῆς κατωφεροῦς ῥάχως τοῦ ὄρους, ὅτε ἡκούσαμεν κρότον γοργῶν βημάτων πλησιαζόντων, καὶ παρτηρήσαμεν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους νεανίαν εὐτραφεῖ προσερχόμενον. Ἡ νεανίς, ἅμα ἰδοῦσα αὐτόν, ἀνεκράνχισε καὶ μετ' ἐκπλήξεως ἀναφωνίσασα, — ὁ ἀδελφός μου, ὁ ἀδελφός μου, — ἔδραμε καὶ ἐνηγκαλίσθη αὐτόν.

Λόγων πολλῶν χρεὶν δὲν εἶχον ὁ ἀδελφός καὶ ἡ ἀδελφὴ πρὸς ἐξιστόρησιν τῶν καθ' ἑαυτούς· ὁ Ἰωάννης ἀναλαβὼν ἐκ τῆς χολέρας (ἥτις, ὡς φαίνεται, δὲν ἦτον ὀξεῖα, διότι ἡ ὄψις αὐτοῦ δὲν διέφερε τῆς τοῦ ἀναλαμβάνοντος ἀπὸ νόσου κοινῆς), στοχαζόμενος ὅτι ὁ ἀὴρ τῆς γενεθλίου γῆς ἠθέλην ἐπιταχύνει τὴν ἀνάρρωσιν αὐτοῦ, ἐζήτησε τὴν ἀ-

δειαν τοῦ κυρίου του καὶ ἀπῆλθεν εἰς Κοσσόνον· ἐνταῦθα δὲ μεθῶν ἔτι ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος πρὸς ἐκπλήρωσιν ταξίματος ὑπὲρ αὐτοῦ γενομένου πρὸ τὴν Παναγίαν τοῦ Πισσομακρόντου, καὶ αἰσθιζόμενος ἐν ἐκντῷ ἱκανὰς δυνάμεις, προσέβη πρὸς ὑπάντησιν αὐτῶν κατ' ὀλίγον δὲ προβαίνων κατήντησε μέρι τοῦ ναῖσκου. Περιττόν νὰ εἴπωμεν πόσον ἐταράχθη ἰδὼν τὴν μητέρα αὐτοῦ μόλις ἀνοίγουσαν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐκστοματίζουσαν ὀλίγας λέξεις. Παρρηθὺς εἰρέθη πλησίον αὐτῆς μετὰ προσπαθείας ἀληθῶς υἱικῆς καὶ καλῶν αὐτὴν διὰ προσφιλῶν ὀνομάτων, ἐζήτησε νὰ τὴν λάβῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του. Ἡ φωνή, ἡ αἰσθησις τῆς ἐπαφῆς τοῦ σώματος τοῦ υἱοῦ, ἐνήργησαν, ὡς φαίνεται, θαυμασίως ἐπὶ τῆς φιλοστόργου ταύτης μητρὸς. Πρὸ αἰνιδίου ἐχρωμάτισε πάλιν τὸ ὤχρον πρόσωπον αὐτῆς· οἱ ὀφθαλμοὶ ἀέλαβον τὴν φυσικὴν αὐτῶν ζωρότητα· μετὰ ἡμέραν ἐπεράνη ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτῆς, καὶ μετὰ χαμηλῆς φωνῆς, ἐκφωνήσασα τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ, ἐζήλωσε τὰς χεῖρας ἵνα περισφίγῃ αὐτόν ἐπὶ τῆς καρδίας της. Ἐδάκρυσεν ἡ νεκ καὶ ὠρκεῖ Λουίζα, τὸ πρόσωπον τῆς ὁποῖας ἐξεκίνησε τὴν καλλονὴν τῆς καρδίας· ἐδάκρυσεν δὲ καὶ αἱ κυρίαι, καὶ ἡμεῖς ἅπαντες· συνεμερίσθημεν τὴν συγκίνησιν αὐτῶν.

Μετ' ὀλίγον ἡ καλὴ γραῖα ἐνδυναμωθείσα διὰ τινος τονικοῦ ποτοῦ δοθέντος παρ' ἡμῶν, συνῆλθεν ἐντελῶς εἰς ἐκντὴν, καὶ ἐδυνάθη νὰ περιπατήσῃ ἀνευ ἐλκύνθρου. Ἀνεχωρήσαμεν δὲ συνοδοιπόρον ἔχοντας τὴν ἀρίστην ἐκείνην οἰκονομίαν μέχρι Κοσσόνου, καὶ ψαλμαζοῦμενοι καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῆς διηγέσεως τῶν συμβεβηκότων, τῶν βρασάνων καὶ τῶν θλίψεων αὐτῆς. Ἐνταῦθα δὲ ἐπισκαφθέντες τὴν πενιχρὰν καλίστην τῶν συνοδοιπόρων, καὶ δεξάμενοι τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας αὐτῶν, τοὺς ἀπεχαιρέτισαμεν μετὰ πολλῆς συμπαθείας. Οὕτως ἡ συνάντησις τῶν ἀγαθῶν τούτων ἀνθρώπων κατέστησε προσφιλεστέραν καὶ τερπνοτέραν πρὸς ἡμᾶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἥτις ἀπεδείχθη ἡ εὐφροσυνολατὴ τῶν ἡμερῶν τοῦ φθινοπώρου κατ' ἐκείνο τὸ ἔτος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Μ. ΠΑΛΛΙΟΛΟΓΟΣ.

ΝΕΟΤΗΣ ΦΡΙΔΕΡΙΚΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ.

[Κατὰ Macaulay.]

—ooo—

Φριδερίκος, ὁ ἐπικαλούμενος Μέγας, υἱὸς τοῦ Φριδερίκου Γουλλιέλμου, ἐγεννήθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1712. Δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ἀσφαλῶς ὅτι ἐπροικίσθη ὑπὸ τῆς φύσεως μετὰ ἰσχυροῦ καὶ ὀξέως πνεύματος, σπανίας σταθερότητος, ἀδαμάστου χαρακτῆρος καὶ ἰσχυροτάτης θελήσεως. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων προσόντων τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, εἰ-

ναί δύσκολον νὰ ἰρισθῇ ἂν πρέπει ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν φύσιν ἢ εἰς τὴν παράδοξον σειρὰν τῶν περιστατικῶν, ἅτινα συνετέλεσαν πρὸς μὲν τὴν φύσιν αὐτοῦ. Ἡ ἱστορία τῆς νεότητος τοῦ ἀνδρὸς τούτου διεγείρει τὴν περιέργειαν τοῦ φιλοῖστορος. Πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἐγκυκλοπαικῶν τὰ παιδικὰ ἔτη εἰς τὰ ἐνοριακὰ πτωχοτροφεῖα, δύνανται νὰ θεωρηθῶσι μακάρια τέκνα, ἐὰν συγκριθῶσι πρὸς τὸν τρισάθλιον τοῦτον ἐπίδοξον διάδοχον τοῦ Πρωσικοῦ θρόνου. Ἡ φύσις τοῦ πατρὸς τοῦ Φριδερίκου ἦτο σκληρὰ καὶ φύλη, ἡ εἰς τῆς αὐθιχέτου δυνάμεως κατέστησεν αὐτὸν ἀχαλίνωτον καὶ ἄγριον, καὶ ἡ ἀκάθικτος ὀργὴ τοῦ διεχέετο ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐνύμων εἰς ὕβρεις καὶ πληγὰς. Ὅτε δὲ ἡ μεγαλειότης τοῦ ἐξήρχετο εἰς περίπτωτον, πᾶν ἀνθρώπινον πλάσμα ἔτρεφε μακρὰν αὐτοῦ, ὡς ἐὰν τίγρις ἐδραπέτευεν ἐκ θηριοτροφείου. Ἀπικνῶν καθ' ὁδὸν κυρίαν, ἐλάττιζεν αὐτὴν διατάττων νὰ πορευθῇ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ νὰ προσέχη τὰ νήπιά της. Ἐὰν δὲ ἐβλάπε κληρικὸν θεωροῦντα μετὰ στόματος κεχρηνότες τοὺς στρατιώτας, ἐνοουθέτει τὸν σεβάσμιον κύριον ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὴν σπουδὴν καὶ τὴν προσευχὴν, καὶ τὸν εὐσεβῆ ταύτην συμβουλήν ἐνίσχυεν αὐθιγὰ διὰ τῆς βικαρίας. Τὸ δὲ πάντων χεῖριστον, ὁ μονάρχης οὗτος ἀπέδαινε ἐντὸς τοῦ οἴκου τοῦ καὶ παράλογος καὶ ἀνάθεκτος· διὸ καὶ τὸ ἀνάκτορον ὠμοιάζειν ἄδην ἐν ᾧ κατῴκει ὁ μισαρότερος τῶν δαιμόνων. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φριδερίκος καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Βιλχελμῖνα, μετὰ ταῦτα Μαργαρίτα Barenth, ἐνέπνεον αὐτῷ ἀποστροφὴν ἀθεράπευτον. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ἔχων ἀκαλλιέργητον τὸ πνεῦμα καὶ καταφρονῶν τὰ γράμματα, ἔτρεφε ζωνρόν μένος κατὰ τὰ ἀπίπτων καὶ καθολικῶν καὶ μεταφυσικῶν, καὶ τοὶ μὴ κατανοῶν καλῶς κατὰ τί διεφέρον αἱ πρὸς ἀλλήλους δοξασίαι αὐτῶν. Ἡ ζωὴ, κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, συνίστατο κυρίως εἰς τὸ καταβάλλειν τὰς ὁρέξεις τὰς τε ἰδίας καὶ τὰς τῶν ἄλλων, αἱ δὲ πρὸς ἀναφυγὴν ὄραι αἱ εἰς ἡγεμόνα ἀρμόζουσιν, ἐπρεπε κατ' αὐτὸν νὰ παρέρχωνται εἴτε ἐντὸς θαλάμου περικυκλωμένου ὑπὸ πυκνοῦ νέφους καπνοῦ ἐνώπιον τραπέζης φερούσης ἀμφορέα ζύθου, ὅπως ποικίλλεται ἡ μονοτονία τοῦ καπνίζειν, εἴτε εἰς εὐθηνὰ παίγνια ταβλίου, εἴτε εἰς θῆραν. Ἀλλ' ὁ ἐπίδοξος διάδοχος τοῦ θρόνου ἐδείκνυν ἀσθενεστάτην κλίσιν πρὸς τὰς σοβαρὰς ἐργασίας, πολλῶ δὲ ἦττον πρὸς τὰς διασκεδάσεις τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· καθότι ἀποσκιρτῶν ἐκ τῶν κτηνῶν τῶν συνεχῶν στρατιωτικῶν παρατάξεων, ἀπεστρέφετο τὸ κάπνισμα, εἰσὶν τὰ χαρτοπαίγνια καὶ δὲν ἐσύχναζεν εἰς τὰ κυνήγια· ἔχων δὲ τὴν ἀκοὴν λεπτὴν διῆγε τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως μετὰ τοῦ αὐλοῦ τοῦ. Οἱ δὲ τῆς νεότητος τοῦ Φριδερίκου διδασκαλαὶ ἦσαν πρόσφυγες Γάλλοι διεγείραντες ἐν αὐτῷ ἰσχυροτάτην ἀγάπην πρὸς τὴν Γαλλικὴν φιλολογίαν καὶ πρὸς τὴν Γαλλικὴν κοινωνίαν. Ὁ πατὴρ ὅμως αὐτοῦ ἐθεώρει τοῦ υἱοῦ τὰς κλίσεις ὡς θηλυπρεπεῖς καὶ ἀξιοκαταφρονήτους, ἕνεκα δὲ τοῦ βαναύσου τρόπου καὶ τῶν ἀγρίων ἐπιπληξέων τοῦ ἐξῆπτεν ἐπὶ μᾶλλον τὰς τοῦ υἱοῦ

ἐθελοτροπίας. Ὅθεν τὰ πράγματα ἐφθασαν εἰς κατὰστασιν χεῖρονα ὅτε ὁ βασιλόπαις ἦλθεν εἰς ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον, καθ' ἣν ἐπισυμβαίνουσι μεγάλαι μεταβολαὶ εἰς τε τὰς διανοητικὰς καὶ τὰς φυσικὰς δυνάμεις. Ἐθεωρεῖτο μὲν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔνοχος νεανιῶν τινῶν ἀμαρτημάτων, τὰ ὅποια οὐδεὶς νοήμων ἵκανε καταστέλλει μετὰ μεγάλῃς ἀυστηρότητος, ἀλλ' ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις διεφθάρκειτο ἔνοχος, ἀληθῶς ἢ ψευδῶς, ἐλαττωμάτων ἠθικῶν τοιούτων, ὅποια καὶ ἡ ἱστορία παρασιωπᾷ, καὶ ἡ σάτυρα ἐρυθρίᾳ νὰ ὀνομάσῃ, ἐλαττωμάτων, ὅποια καὶ αὐτὸς ὁ ἐν κακοῖς γηράσας ἀποστρέφεται. Καὶ ὅμως τὰ παραπτώματα τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Φριδερίκου δὲν ἔφερον τὸν χαρακτήρα τῆς διεφθορῆς, εἰ καὶ ἐκίνουν εἰς μανίαν τὸν βασιλέα ὅστις εἰσὶν πάντα τὰ σφάλμα, ἐκτὸς ἐκείνων εἰς ἃ αὐτὸς οὕτως ὑπεδουλοῦτο, καὶ ἐθεώρει ὡς εὐπρόσδεκτον πρὸς τὸν θεὸν ἐξίλαμόν τῆς ἰδίας θηριωδίας τὴν ἀποστροφὴν τῶν ἐλαφροτέρων σφαλμάτων. Ὁ βασιλόπαις, ἀρ' ἐτέρου, δὲν ἦτο ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ ἐκείνων αἵτινες ἐπαναπαύουσι τὸν νοῦν εἰς τὴν ἰδίαν θρησκείαν, καθότι προὔτεινε συνεχῶς σκανδαλώδη ἐρωτήματα, καὶ ἐν ταῖς διενέξεσι περὶ μεταφυσικῶν ἀντικειμένων, τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ ἀπαῖχον ἀπὸ τῆς καθαρότητος τοῦ λουθηρισμοῦ· ἕνεκα τούτου ὁ βασιλεὺς ἐθεώρει τὸν υἱὸν τοῦ ὡς ἔνοχον αἰρέσεως, εἰ καὶ ἡ αὐτοῦ μεγαλειότης δὲν ἐγίνωσκε καθαρῶς κατὰ τί διαφέρουσιν οἱ Καλδινισταὶ τῶν Ἀθέων· ἀλλ' ὡς κεντρεχὴς τὴν καρδίαν, ὠργίζετο κατὰ τῶν θρησκευτικῶν παρεκτροπῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ. Κατέθραυσεν λοιπὸν τὸν αὐλόν, ἐξώρισεν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ μεγάρου τὰ γαλλικὰ βιβλία, καὶ ὁ υἱὸς συρόμενος ἐκ τῶν τριγῶν τῆς κεφαλῆς, ὠθούμενος καὶ λακταζόμενος, ὑπέστη σωματικὰς τιμωρίας οὐχὶ μετρίκι. Πολλὰκις, ἐν ὥρᾳ δείπνου, ἐρρίπτοντο τὰ τρυβλία κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ, ἐνίοτε ὑπεβάλλετο εἰς μόνην τὴν διὰ ξηροῦ ἄρτου καὶ ὕδατος διαίταν, καὶ ἐνίοτε ἐβιάζετο ἐνώπιον τοῦ τρομεροῦ πατρὸς νὰ καταβιδρώσῃ ἐδέσματα προσενοῦντα ναυτίαις εἰς τὸν στόμαχόν τοῦ. Ἐν τινὶ περιπτώσει πατρικῆς ἐπιτιμῆσεως ἐρρίψεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ δαπέδου, καὶ σὺν αὐτὸν ἐκ τῶν τριγῶν μόλις ἐκωλύθη, καὶ τοῦτο μετὰ δυσκολίας, ἀπὸ τοῦ νὰ κρεμάσῃ τὸν διάδοχον τοῦ θρόνου τοῦ διὰ τῶν σχοινίων τοῦ παραπετάσματος· ἡ δὲ βατίλισσα, μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ ἴδῃ τὸν υἱὸν τῆς φονευμένου, ἐξηγόραζε τὸ ἀμάρτημα τοῦτο διὰ βαναύσων ὕβρεων. Τὰ αὐτὰ ἔπασχε καὶ ἡ βασιλόπαις ὁσάκις ἐκλαίε βλέπουσα τὸν μαστιγούμενον ἀδελφόν. Ταῦτα ἔφερον τὸν δυστυχῆ νεανίαν εἰς ἀπελπισίαν, καὶ ἀπεπειράθη νὰ δραπέτευσεν ἐκ τοῦ πατρικοῦ παλατίου. Ἀλλ' ὁ γηραιὸς τύραννος, ἀκούσας τοῦτο, ἐκυρεῖσθαι ἀπὸ τρομερῶν μανίαν· καθότι ὁ νεανίας ἦτο ἀξιωματικὸς τοῦ στρατοῦ, καὶ ἡ ἀπόδρασις τοῦ υἱοῦ τί ἄλλο ἦτο εἰμὴ λειποταξία; Κατὰ δὲ τὸν ἠθικὸν κώδικα τοῦ Φριδερίκου Γουλιέλμου, ἡ λειποταξία ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ μέγιστον τῶν

ἐγκλημάτων. « Ἡ λειποταξία, » ἔλεγεν ὁ βασιλεὺς θεολόγος, ἐν τινι ἡμερολογίῳ ἐπιστολῇ, ἐρχεται ἀπὸ τὴν ἀθην, καὶ εἶναι ἔργον τῶν τέκνων τοῦ διαβόλου. Κινεῖν παιδίον τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐνοχὸν τοιοῦτου ἐγκλήματος. » Ὅθεν συνένοχόν τινα τοῦ βασιλέως, καταφρονήσαι τὰς συστάσεις τοῦ στρατιωτικοῦ δικαστηρίου, κατεδίκασεν ἀνηλεδῶς εἰς θάνατον· καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ ἐφαίνετο πιθανὸν ὅτι ἔμελλε νὰ ὑποστῇ τὴν αὐτὴν ποινὴν· ἀλλὰ μόλις μετὰ μεγάλης δυσκολίας αἱ μεσιτεῖαι τῆς Ὀλλανδίας, τῶν βασιλέων τῆς Σουηδίας καὶ Πολωνίας, καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας διέσωσαν τὸν Βρανδεβούργειον οἶκον ἐκ τῆς κηλίδος τοῦ ἀνοσίτου φόνου. Τέλος, μετὰ παρέλευσιν μηνῶν ἀγωνίας, ὁ Φριδερικὸς ἔμαθεν ὅτι ἡ ζωὴ τῷ ἐχαρίζετο· ἀλλ' ἐπὶ πολλὸν ἔτι χρόνον διέμεινεν ὑπὸ κράτησιν. Δὲν ἦτο ὅμως ἄξιος ἐλέους ἐν μέσῳ τῆς εἰρηκτῆς αὐτοῦ· διότι οἱ κουστωδοὶ τοῦ ἔδειξαν πρὸς αὐτὸν ἐπισεικτέστερα αἰσθήματα, καὶ παρὰ τὰς διαταγὰς τοῦ βασιλέως, προσέφερον αὐτῷ ἀρκετὴν τροφήν, ὥστε νὰ καταπαύῃ τὴν πείναν· τῷ διευκόλυνον τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἑρρίκιάδος ἀνευ φόβου, καὶ τὸν ἄφρονον ἐλεύθερον νὰ παίζῃ τὸν αὐλὸν χωρὶς νὰ τρέχῃ τὸν κίνδυνον νὰ τὸν ἴδῃ θραυόμενον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του.

Σ. Α. Π.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

διὰ φωτογραφίας.

—ooo—

« Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς φωτογραφίας εἰς τὴν πανομοιότυπον ἀντιγραφὴν τῶν χειρογράφων, εἴτε ἀπαλλάκτως κατὰ τὸ πρωτότυπον μέγεθος τῶν γραμμάτων, εἴτε σμικρυνομένων τούτων, δὲν εἶναι ὅλως νέα· διότι δοκίμιά τινα ἐγένοντο πρό τινα χρόνου, καὶ κατ' αἴτησίν μου μάλιστα ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν ἔργων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τυπογραφείου ἀντέγραψε δι' αὐτῆς μετὰ μεγίστης τελειότητος πολλὰ φύλλα ἑλληνικοῦ τινος χειρογράφου ἐν μέρει σηποδρώτου καὶ ἐφθαρμένου ὑπὸ τῆς ὑγρασίας. Ἀλλὰ τὸ πάντῃ νέον καὶ ἄξιον ἐπαίνου εἶναι τὸ ἐπιχείρημα τοῦ ἐκ Μόσχας Κ. Π. Σεβαστιάνου, συμβούλου τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσίας καὶ μέλους τῆς γεωγραφικῆς Ῥωσικῆς εταιρείας, ἰδόντος πρώτου ὅτι εὐκόλως ἡ φωτογραφία γίνεται πολυτιμότερος τῆς ἀρχαιολογίας καὶ τῆς παλαιογραφίας σύμμαχος· ὅτι θαυμασίως συμβάλλει εἰς τὰς σπουδὰς τῆς κλασικῆς ἢ καὶ τῆς τοῦ μεσαιῶνος ἀρχαιότητος· ὅτι διευκολύνει τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν χειρογράφων διὰ μικρὰς δαπάνης καὶ κατὰ τρόπον ἀσφαλέστατον, καὶ τέλος ὅτι δι' αὐτῆς ἀντιγράφονται ὀριστικῶς παντὸς εἶδους ἔγγραφα ἐγκεκλεισμένα εἰς δυσπρόσιτους βιβλιοθήκας.

» Ταύτην συλλαβὴν τὴν γοιμωτάτην ιδέαν ὁ Κ. Σεβαστιάνου, ἀνὴρ τεχνίτης ἀμα τε καὶ λόγιος, ἐπεχείρησε νὰ μεταφέρῃ ἀμέσως τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ Δαγέρου εἰς τὰς ἐσχάτας τῆς Εὐρώπης, εἰς τόπον ἐκ τῶν ἥττον προσιτῶν τοῖς φιλολόγοις, εἰς τὸν Ἀθῶνα, λέγω, εἰς τὸ γιγάντειον τοῦτο ὄρος τὸ δοξασθὲν μὲν ὑπὸ τῆς μυθολογίας, περιώνυμον δὲ γεγόμενον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας. Πολλοὶ τῶν παντὸς τόπου περιηγητῶν ἐπεσκέφθησαν τὸ Ἅγιον Ὅρος, ἀλλὰ μικρὰν προὔξενον ὠφέλειαν εἰς τὰ γράμματα. Ναὶ μὲν οἱ μοναχοί, καὶ οἱ ἐνδεέστεροι μάλιστα, εἶναι εἰς ἄκρον φιλόξενοι, ἀνοίγουσι προθύμως καὶ τὰ κελιά καὶ τὰ μοναστήριά των, καὶ προθυμότερον προσφέρουσι πρὸς τοὺς ξένους τὰ ὅσπρια, τὸν ἐψημένον τυρόν, τὴν ῥοδοζάχαριν καὶ τοὺς τεταριχευμένους ἰχθῦς των· δὲν ἀνοίγουσιν ὅμως μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας καὶ τὰς βιβλιοθήκας των· δὲν λέγω ὅτι τὰς φυλάττουσι πρὸς ἰδίαν χρῆσιν, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον μὴ ζητηθῶσιν εἰς αὐτάς ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας (*). Πλὴν τούτου, ἀδιαφοροῦντες καὶ σχεδὸν καταφρονούντες πᾶν εἶδος σπουδῶν, δὲν φροντίζουν περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν φιλολογικῶν θησαυρῶν τῶν πρὸ χιλίων ἐτῶν σεσωρευμένων εἰς εἴκοσι καὶ ἔτι πλείονας βιβλιοθήκας. Ὀλίγον μέλει αὐτοῖς ἐὰν τὰ χειρόγραφα κεῖνται εἰς ὑπόγεια ἢ εἰς ἀνώγεια, εἰς τὸ ἔδαφος ἢ εἰς θυρίδας, εἰς τὸν ἥλιον ἢ τὴν ὑγρασίαν, ἐὰν οἱ σκώληκες, οἱ μῦς ἢ ὁ εὐρώς διαφθείρῃσι καὶ τὸ τελευταῖον αὐτῶν φύλλον. Οὐδὲν τρωάντι ἐπιβλαδέστερον εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῆς ἀμαθείας ἢ τῆς θεοβλαθείας τῶν φυλασσόντων αὐτάς, καὶ οὐδὲν τοσούτῳ διαταράσσον τὰς φιλολογικὰς ἐρεῖνας τῶν σοφῶν.

» Καὶ ὅμως προνομιούχοι τινες περιηγηταί, ἐκ τῶν ἑτεροδόξων μάλιστα, ἐπεσκέφθησαν τὰς βιβλιοθήκας τοῦ Ἀθῶνος· ἀλλὰ τινὲς μὲν αὐτῶν ἐστεροῦντο χρόνου ἢ καὶ γνώσεων ὥπως ἐρευνήσωσι τὰ ἐν αὐταῖς, τινὲς δὲ καὶ κατέλιπον ὄνομα ἀποτρέπον τὰς ἐλευθερίους σχέσεις. Πρὸς τὸν ἀρχιμανδρίτην ἐξαίρετως Πορφύριον ὀφείλομεν τὰς ἀποχρώντως ἀκριβεῖς εἰδήσεις περὶ τῶν χειρογράφων καὶ ἰδίως τῶν ἐπισήμων πράξεων (χρυσοβούλλων καὶ ἄλλων ἐγγράφων) τῶν ἐν ταῖς μοναστηρίοις. Αὐτὸς συνέταξε ῥωσιστὶ κατάλογον δημοσιευθέντα τὸ 1847 ἔτος ἐν Πετροπόλει, μεταφρασθέντα γερμανιστὶ καὶ ἀνακαινισθέντα ὑπὸ Μιχαήλ ἐν τῇ Σλαβικῇ Βιβλιοθήκῃ (ἐν Βιέννῃ 1851).

» Καὶ ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε δύο λογίους εἰς τὸν Ἀθῶνα, ἵνα πορισθῶσιν εἰδήσεις ἀ-

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Τὰ μέγιστα ἀπατᾶται ὁ Γάλλος ἀνυπογράφος. Οἱ ἐν τῇ Ἀθῶνι μοναχοὶ μὴ δεικνύοντες τὰ χειρόγραφα δὲν φεβύονται ἀνακάλυψιν ἐπιχειρημάτων κατὰ τῆς ὀρθότητος τῆς ὀρθοκείας ἡμῶν, ἀλλὰ μὴ διὰ τῆς παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ ἐξουσίᾳ ἐπιβροχῆς αὐτῶν οἱ ξένοι, ὡς πολλάκις ἐγένετο, σφετερισθῶσιν αὐτά, ἅτινα φυλάττουσι κατὰ παράδοσιν ὡς ἀπλὴν παρακαταθήκην ἵνα ἀποδώσωσιν εἰς τὸν θεὸν ἐν καιρῷ θένοντι.